JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
NIILO JÄÄSKINEN
17 päivänä maaliskuuta 2011 [1]

I Johdanto

1. Hof van Beroep te Brussel (Belgia) on esittänyt unionin tuomioistuimen käsiteltäviksi saatetuissa yhdistetyissä asioissa kaksi ennakkoratkaisukysymystä tiettyjen satelliitin välityksellä tapahtuvaan yleisradiointiin ja kaapeleitse tapahtuvaan edelleen lähettämiseen sovellettavien tekijänoikeutta sekä lähioikeuksia koskevien sääntöjen yhteensovittamisesta 27.9.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/83/ETY [2] tulkinnasta sekä erityisesti kyseisen direktiivin 1 artiklan 2 kohdan a ja c alakohdan säännöksille annettavasta merkityksestä.

2. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että kyseisessä direktiivissä tarkoitetun käsitteen ”satelliittivälitys yleisölle” tulkinta on tarpeen siinä vireillä olevien kahden toisiinsa liittyvän asian ratkaisemiseksi. Näissä riita-asioissa ovat vastakkain yhtäältä Airfield NV (jäljempänä Airfield) ja Canal Digitaal BV (jäljempänä Canal Digitaal) sekä Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (Belgian kirjailijoiden, säveltäjien ja kustantajien yhdistys, jäljempänä Sabam) (asia C-431/09) ja toisaalta yksin Airfield sekä Agicoa Belgium BVBA (jäljempänä Agicoa) (asia C-432/09).

3. Riidassa on kyse siitä, onko Airfiedin, joka on yleisölle televisiokanavapakettien tilaussopimuksia tarjoava satelliittitelevisiopalvelujen tarjoaja (jäljempänä satelliittipakettien tarjoaja), saatava tekijänoikeuksien haltijoilta suostumus siihen, että se voi osallistua siihen yhteydessä olevan toisen yhtiön eli Canal Digitaalin avulla yleisradio-organisaatioiden tarjoamien ohjelmien samanaikaiseen ja muuttamattomaan lähetykseen, vaikka nämä organisaatiot ovat jo itse saaneet suostumuksen kyseisiä ohjelmia koskevien immateriaalioikeuksien haltijoilta. Toisin sanoen asioissa on ratkaistava se, hyödyntääkö ja missä määrin pääasioissa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa toimiva satelliittipakettien

1 – Alkuperäinen kieli: ranska.
2 – EYVL L 248, s. 15.

tarjoaja tekijänoikeudella tai sen lähioikeuksilla suojattuja teoksia.

4. Asioiden suhteellisen monimutkaisten teknisten yksityiskohtien takaa paljastuu todellisuudessa melko yksinkertainen oikeudellinen kysymys. Kyse on ennen kaikkea siitä, mikä kohtelu direktiivin 93/83 mukaan on annettava yleisradio-organisaatiosta riippumattomalle toimijalle, joka osallistuu enemmän tai vähemmän merkittävällä tavalla välitysketjuun, joka tyypillisissä tapauksissa yhdistää kyseisen organisaation ja satelliitin välityksellä lähetettyjen ohjelmasignaalien lopullisena vastaanottajana olevan yleisön.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

A *Unionin oikeus*

– *Direktiivi 93/83*

5. Direktiivillä 93/83 pyritään täyttämään televisiotoimintaa koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 3.10.1989 annetulla direktiivillä 89/552/ETY,[3] joka annettiin sisällyttämättä siihen tekijänoikeuksia koskevia säännöksiä, jätetty aukko yhtenäisen audiovisuaalisen alueen luomisen oikeudelliseen kehykseen.[4]

6. Direktiivin 93/83 johdanto-osan 14 ja 15 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(14) hankittaviin oikeuksiin liittyvä oikeudellinen epävarmuus, joka haittaa valtioiden rajat ylittävää ohjelmien yleisradiointia satelliitin välityksellä, voidaan poistaa määrittelemällä yhteisössä satelliittivälitys yleisölle; tässä määritelmässä on samalla täsmennettävä välitystapahtuman paikka; määritelmä on tarpeen, jotta vältettäisiin useiden kansallisten lainsäädäntöjen päällekkäinen soveltaminen samaan yleisradiointitapahtumaan; satelliittivälityksestä yleisölle on kyse ainoastaan silloin, kun [–] ja [se tapahtuu] siinä jäsenvaltiossa, jossa [–] ohjelmasignaalit saatetaan yleisradio-organisaation valvonnassa ja vastuulla satelliittiin johtavaan ja maata kohti palaavaan katkeamattomaan välitysketjuun; ohjelmasignaaleihin sovellettavia tavanomaisia teknisiä menettelyjä ei voida pitää välitysketjun keskeytyksinä

3 – EYVL L 298, s. 23. Direktiiviä on tarkistettu vuonna 1997 (EYVL L 202, s. 60) ja vuonna 2007 (EUVL L 332, s. 27).

4 – Ks. direktiivin 93/83 johdanto-osan 4, 5 ja 12 perustelukappale.

(15) yksinomaisten yleisradiointioikeuksien sopimusperusteisen hankinnan on tapahduttava sen jäsenvaltion voimassa olevan tekijänoikeuksia ja lähioikeuksia koskevan lainsäädännön mukaisesti, jossa ohjelma välitetään yleisölle satelliitin välityksellä".

7. Direktiivin 93/83 "määritelmiä" koskevaan 1 lukuun sisältyvän 1 artiklan 2 kohdan a–c alakohdassa säädetään seuraavaa:

"a) Tässä direktiivissä 'satelliittivälityksellä yleisölle' tarkoitetaan toimintaa, jolla yleisön vastaanotettaviksi tarkoitettuja ohjelmasignaaleja saatetaan yleisradio-organisaation valvonnassa ja vastuulla satelliittiin johtavaan ja maata kohti palaavaan katkeamattomaan välitysketjuun.

b) Satelliittivälitys yleisölle tapahtuu ainoastaan siinä jäsenvaltiossa, jossa yleisradio-organisaation valvonnassa ja vastuulla ohjelmasignaalit saatetaan satelliittiin johtavaan ja maata kohti palaavaan katkeamattomaan välitysketjuun.

c) Lähetettäessä ohjelmasignaalit koodattuina on kyse satelliittivälityksestä yleisölle, jos yleisradio-organisaatio itse tai joku muu sen suostumuksella saattaa lähetyksen koodauksen purkulaitteita yleisön saataville."

8. Direktiivin 93/83 2 artiklassa, joka koskee yleisradiointia satelliitin välityksellä, säädetään seuraavaa:

"Jollei tämän luvun säännöksistä muuta johdu, jäsenvaltioiden on säädettävä tekijän yksinoikeudesta antaa lupa tekijänoikeuksilla suojattujen teosten satelliittivälitykseen yleisölle."

– Direktiivi 2001/29/EY

9. Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY [5] johdanto-osan 23 perustelukappaleessa todetaan, että kyseisellä direktiivillä "olisi edelleen yhdenmukaistettava tekijän oikeutta välittää teoksia yleisölle. Tämä oikeus tulisi ymmärtää laajasti siten, että se koskee kaikenlaista välittämistä yleisölle, joka ei ole läsnä paikassa, josta välittäminen saa alkunsa. Tämän oikeuden olisi katettava kaikenlainen teoksen siirto ja edelleen siirto yleisölle sekä langallisesti että langattomasti, mukaan

5 – EYVL L 167, s. 10.

lukien yleisradiointi. Tämän oikeuden ei olisi koskettava muita toimia”.[6]

10. Saman direktiivin 3 artiklan 1 kohdan mukaan ”jäsenvaltioiden on säädettävä, että tekijöillä on yksinoikeus sallia tai kieltää teostensa langallinen tai langaton välittäminen yleisölle, mukaan lukien teosten saattaminen yleisön saataviin siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teokset saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana”.

B *Kansallinen oikeus*

11. Tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista 30.6.1994 annetun Belgian lain[7] (jäljempänä tekijänoikeuslaki), sellaisena kuin se on muutettuna, 1 §:n 1 momentin 4 kohdassa säädetään, että ”kirjallisten ja taiteellisten teosten tekijöillä on menettelytavasta riippumatta yksin oikeus välittää teos yleisölle (tämä oikeus käsittää myös yleisön saataville saattamisen sellaisella tavalla, että teos on yleisöön kuuluvan henkilön saatavilla hänen itsensä valitsemassa paikassa hänen itsensä valitsemana aikana).”[8]

12. Lain 49 ja 50 §:ssä, jotka koskevat ”satelliittivälitystä yleisölle”, toistetaan olennaisilta osin direktiivin 93/83 1 artiklan 2 kohdan a–c alakohdan säännösten sanamuoto ilman myöhempiä muutoksia.

III Tosiseikat

13. Airfield, joka on belgialainen yhtiö ja toimii Belgiassa kaupallisella nimellä TV Vlaanderen, tarjoaa digitaalisia satelliittitelevisio- ja -radiopalveluja. Se kokoaa kanavapaketteja, joiden lähetyksiä sen tilaajat voivat kuunnella ja katsella satelliitin välityksellä.

14. Airfieldin yleisölle tarjoama paketti käsittää kahdenlaisia televisiokanavia. Toiset ovat maksuttomia ja salaamattomia, niin sanottuja ”free to air” -kanavia, joiden lähetyksiä kuka tahansa voi vastaanottaa satelliittiantennin ja -vastaanottimen välityksellä ilman velvollisuutta tilaussopimuksen tekemiseen. Toiset ovat salattuja ja katseltavissa vasta salauksenpurun jälkeen, mikä edellyttää

6 – Asiassa C-306/05, SGAE, 7.12.2006 annetussa tuomiossa (Kok., s. I-11519, 30 kohta) todettiin, että kun direktiivissä 93/83 säädetään ainoastaan yhdenmukaistamisen vähimmäissäännöistä tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevan suojan tiettyjen piirteiden osalta silloin, kun muista jäsenvaltioista peräisin olevia lähetyksiä välitetään yleisölle satelliitin tai kaapelin välityksellä, direktiiviä 2001/29 taas sovelletaan kaikkeen suojattujen teosten välittämiseen yleisölle.

7 – Belgisch Staatsblad 27.7.1994, s. 19297. Kyseinen laki tuli voimaan 1.8.1994.

8 – Suluissa esitetty teksti on lisätty 22.5.2005 annetulla lailla, jolla direktiivi 2001/29 on saatettu osaksi Belgian oikeusjärjestystä.

tilaussopimuksen tekemistä Airfieldin kanssa, jolloin tämä antaa asiakkailleen salauksenpurun mahdollistavan niin sanotun älykortin.

15. Voidakseen tarjota palvelujaan Airfield turvautuu sen kanssa samaan konserniin kuuluvan ja sen palveluja vastaavia palveluja Alankomaissa asuville kuluttajille tarjoavan alankomaalaisen yhtiön eli Canal Digitaalin teknisiin palveluihin.

16. Canal Digitaal on tehnyt Astra-satelliittijärjestelmän toimintaa harjoittavan yhtiön SES Astran kanssa sopimuksen, jonka perusteella tämä yhtiö vuokraa Canal Digitaalille kyseisen satelliitin kapasiteettia digitaalisia radio- ja televisiolähetyksiä varten.

17. Lisäksi Canal Digitaal on tehnyt Airfieldin kanssa palvelusopimuksen, jossa se on sitoutunut vuokraamaan Astra-satelliitista vuokraamaansa kapasiteettia 1.1.2006 alkaen edelleen Airfieldille televisio- ja radiolähetysten lähettämiseksi Belgiassa ja Luxemburgissa. Canal Digitaal on sitoutunut myös huolehtimaan Airfieldin televisiolähetyksiin liittyvistä teknisistä palveluista, joihin kuuluvat muun muassa lähettäminen, multipleksointi, tiivistäminen, salaaminen ja tiedonsiirto ja jotka ovat välttämättömiä, jotta Airfield voi lähettää digitaalisia televisio-ohjelmia Belgiassa ja Luxemburgissa.

18. Voidakseen tarjota asiakkailleen Belgian Flanderissa digitaalisia satelliittitelevisiopalveluja Airfield on myös tehnyt useita sopimuksia sellaisten yleisradio-organisaatioiden kanssa, joiden kanavat sisältyvät sen satelliittipakettiin. Näiden kanssa harjoitettavan yhteistyön yksityiskohdat eroavat tekniseltä kannalta sen mukaan, millä tavalla kyseiset televisiokanavat lähetetään edelleen. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan on erotettavissa kolme erilaista tapaa, joilla ohjelmasignaalit siirretään satelliitin välityksellä kuluttajalle Belgiassa, toisin sanoen kaksi epäsuoraa ja yksi suora tapa, ja kaikissa näissä tapauksissa edelleen lähetetyt ohjelmat pysyvät muuttumattomina.

Satelliittipakettiin sisältyvien televisiokanavien edelleen lähettämistä koskevat kaksi epäsuoraa tapaa

19. Ennakkoratkaisupyyntöjen mukaan ensimmäisessä niin sanotussa epäsuorassa edelleen lähettämisen tapauksessa, jota kutsutaan ”tapausryhmäksi 1”, belgialaiset yleisradioorganisaatiot lähettävät koodaamattomat ohjelmasignaalinsa maanpäällisessä lähetysverkossa Canal Digitaalin Belgiaan perustamaan keskukseen. Seuraavaksi Canal Digitaal tiivistää signaalit ja salaa ne siirtääkseen ne laajakaistan välityksellä Alankomaissa sijaitsevaan lähetysasemaansa. Tämä hoitaa signaalien välittämisen nousevalla siirtotiellä Astra-satelliittiin koodauksen jälkeen. Yleisön ohjelmien katseluun tarvitsema avain sisältyy

salauksenpurkukorttiin, jonka Canal Digitaal antaa Airfieldin käyttöön ja joka toimitetaan sen jälkeen kaikille Airfieldin kanssa tilaussopimuksen tehneille kuluttajille.

20. Toinen epäsuoran edelleen lähettämisen tapa vastaa ennakkoratkaisupyynnössä kuvattua ”tapausryhmää 3”, jossa yleisradio-organisaatiot siirtävät Canal Digitaalille ohjelmasignaalinsa toisen satelliitin, esimerkiksi Eutelsatin, kautta eivätkä maanpäällisessä lähetysverkossa. Canal Digitaal vastaanottaa Alankomaissa tai Luxemburgissa nämä koodatut satelliittisignaalit, joita yleisö ei voi vastaanottaa. Se purkaa salauksen tarvittaessa, salaa signaalit sitten uudelleen ja lähettää ne Astra-satelliittiin. Airfieldin tilaajat voivat purkaa näiden signaalien salauksen Canal Digitaalin Airfieldin käyttöön antaman erityisen kortin avulla.

21. Airfield on tehnyt näitä kahta signaalien siirtotapaa käyttävien yleisradio-organisaatioiden kanssa satelliittitelevisiopalvelujen tarjoamista koskevia sopimuksia, joita kutsutaan nimellä ”carriage agreements” [9] tai siirtosopimukset.

22. Sopimusten mukaan Airfield vuokraa kyseisille organisaatioille satelliittitransponderikapasiteettia televisio-ohjelmien lähettämiseksi katsojille Belgiassa, Alankomaissa ja Luxemburgissa. Airfield vakuuttaa saaneensa Astra-satelliitin toimintaa harjoittavalta yritykseltä luvan tällaisen kapasiteetin vuokraamiseksi edelleen.

23. Lisäksi Airfield on sitoutunut vastaanottamaan näiden organisaatioiden televisio-ohjelmien signaalin nousevaa siirtotietä käyttävällä keskusasemalla ja sen jälkeen tiivistämään, multipleksoimaan ja salaamaan tämän signaalin sekä välittämään sen satelliittiin lähettämistä ja vastaanottamista varten.

24. Yleisradio-organisaatiot maksavat tästä vuokrauksesta ja palvelun suorittamisesta korvauksen Airfieldille. Ne puolestaan myöntävät sille luvan, jotta satelliittipaketin tilaajat Belgiassa, Alankomaissa ja Luxemburgissa voivat katsoa reaaliaikaisesti niiden televisio-ohjelmia, jotka lähetetään Astra-satelliitin välityksellä.

25. Vastikkeeksi yleisradio-organisaatioilta saamistaan oikeuksista sekä oikeudestaan vapaan harkintansa mukaan sisällyttää televisio-ohjelmia kanavapakettitarjontaansa Airfieldin on maksettava yleisradio-organisaatioille korvaus tilaajien vastaanottamista televisio-ohjelmista kyseisellä alueella.

9 – Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan sille on toimitettu ainoastaan kyseisten sopimusten englanninkielinen versio.

Satelliittipakettiin sisältyvien televisiokanavien edelleen lähettämistä koskeva suora tapa

26. Tässä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen selostamaa ”tapausryhmää 2” vastaavassa tilanteessa edelleen lähettämistä kutsutaan suoraksi, sillä se toteutuu ilman Airfieldin ja Canal Digitaalin teknistä tukea. Yleisradio-organisaatiot tekevät joko itse tai muiden toimijoiden kuin Airfieldin avulla ohjelmasignaaliensa salauksen alkuperämaassa ja lähettävät ne suoraan Astra-satelliittiin. Sen jälkeen signaalit lähetetään takaisin maahan. Canal Digitaalin osuus rajoittuu salausavainten toimittamiseen yleisradiotoiminnan harjoittajille oikeiden koodien soveltamista varten, jotta kaikki Airfiedin tilaajat voisivat myöhemmin katsoa ohjelmia salauksenpurkukorttinsa avulla.

27. Tähän ryhmään kuuluvien yleisradio-organisaatioiden kanssa tekemissään sopimuksissa Airfield on käyttänyt toista sopimustyyppiä, ja näitä sopimuksia kutsutaan nimellä ”heads of agreement”. Niiden mukaan kyseiset organisaatiot myöntävät Airfieldille luvan siihen, että sen tilaajat Belgiassa ja Luxemburgissa vastaanottavat ja katsovat samanaikaisesti niiden televisio-ohjelmia, jotka lähetetään Astra-satelliitin välityksellä.

28. Vastikkeeksi yleisradio-organisaatioilta saamistaan oikeuksista ja oikeudestaan vapaan harkintansa mukaan sisällyttää televisio-ohjelmia kanavapakettitarjontaansa Airfieldin on maksettava yleisradio-organisaatioille korvaus tilaajien vastaanottamista televisio-ohjelmista kyseisellä alueella.

IV Pääasiat, ennakkoratkaisukysymykset ja oikeudenkäyntimenettely unionin tuomioistuimessa

29. Sabam on tekijöitä yhteisvalvontajärjestönä edustava belgialainen osuuskunta, joka antaa niiden tekijänoikeudella suojattujen teosten käyttöön lupia kolmansille ja perii korvauksen tästä käytöstä.

30. Agicoa [10] on belgialainen yhteisvalvontajärjestö, joka edustaa audiovisuaalisten teosten belgialaisia ja kansainvälisiä tuottajia sekä hallinnoi elokuvia ja muita audiovisuaalisia teoksia – lukuun ottamatta musiikkivideoita – koskevia tekijänoikeuksia ja lähioikeuksia. Tässä yhteydessä se perii näille tuottajille kuuluvat korvaukset.

10 – Tarkemmin sanottuna pääasian kantaja Agicoa Belgium harjoittaa toimintaansa niiden hallinnointia koskevien valtuutusten nojalla, jotka sille ovat antaneet sekä Association de gestion internationale collective des œuvres audiovisuelles (lyhennettynä AGICOA), joka on Sveitsin oikeuden mukaan perustettu yhdistys, että Beheers- en belangenvennootschap voor audiovisuele producente (lyhennettynä BAVP), joka on Belgian oikeuden mukaan perustettu rajavastuuosuuskunta.

31. Sabamin ja Agicoan mukaan Airfield harjoitti yleisradio-organisaatioista riippumattomana toimijana näiden organisaatioiden jo välittämien televisio-ohjelmien edelleen lähettämistä Bernin yleissopimuksessa [11] tarkoitetulla tavalla. Ne katsoivat, että tämän uuden yleisölle suunnatun välityksen vuoksi Airfield tarvitsi yleisradio-organisaatioiden saaman luvan lisäksi uuden luvan voidakseen käyttää niiden tekijöiden ohjelmistoa, joiden oikeuksia Sabam ja Agicoa hallinnoivat.

32. Airfield ja Canal Digitaal väittivät vastauksessaan, etteivät ne harjoittaneet edelleen lähettämistä vaan olivat vain yleisradio-organisaatioiden toimeksiannosta tarjonneet televisio-ohjelmia satelliitin välityksellä yleisölle. Niiden mielestä kyse oli ensimmäisestä ja ainoasta satelliitin välityksellä tapahtuvasta lähettämisestä, jonka toteuttivat yleisradio-organisaatiot itse ja jossa ne käyttivät Airfieldin ja Canal Digitaalin puhtaasti teknisiä palveluja. Ne väittivät, että ainoastaan yleisradio-organisaatioiden menettely oli tekijänoikeuskorvausten saamisen kannalta merkityksellistä, tekijänoikeuslain, jolla direktiivi 93/83 saatettiin osaksi Belgian oikeusjärjestystä, 49 ja 50 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

11 – Kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamista koskeva Bernin yleissopimus, Pariisin sopimuskirja 24.7.1971, sellaisena kuin se on muutettuna 28.9.1979 (jäljempänä Bernin yleissopimus).

33. Koska asiasta ei päästy yhteisymmärrykseen, Sabam haastoi Airfieldin ja Canal Digitaalin (asia C-431/09) ja vastaavasti Agicoa haastoi Airfieldin (asia C-432/09) vastaamaan tekijänoikeuslakiin perustuvaan kanteeseen Rechtbank van eerste aanleg te Brusselissa (Brysselin alioikeus). Tämä katsoi, että Airfield ja Canal Digitaal olivat loukanneet Sabamin ja Agicoan hallinnoimia tekijänoikeuksia ja lähioikeuksia välittämällä kummankin kantajan ohjelmistoon kuuluvia suojattuja teoksia ilman niiden etukäteen antamaa suostumusta televisionkatsojille, jotka olivat tehneet Airfieldin televisio-ohjelmia koskevan tilaussopimuksen.

34. Airfield ja Canal Digitaal valittivat asiassa ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen. Koska Hof van Beroep te Brussel katsoi, ettei se voinut antaa selvää vastausta käsiteltävikseen saatetuissa kahdessa asiassa esille tulleisiin kysymyksiin unionin oikeuden tulkinnasta ja soveltamisesta, se päätti lykätä asioiden käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset, jotka ovat samat asioissa C-431/09 ja C-432/09:

”1) Onko direktiivin 93/83 vastaista, että digitaalisten satelliittitelevisiopalvelujen tarjoajan edellytetään hankkivan oikeudenhaltijoiden suostumuksen sellaiseen toimeen, jolla yleisradio-organisaatio toimittaa ohjelmasignaalinsa joko maanpäällisessä lähetysverkossa tai koodattuna satelliittisignaalina siitä riippumattomalle digitaalisten satelliittitelevisiopalvelujen

tarjoajalle, joka antaa signaalin koodaamisen ja satelliittiin välittämisen nousevaa siirtotietä pitkin siihen yhteydessä olevan toisen yhtiön tehtäväksi, minkä jälkeen signaali lähetetään yleisradio-organisaation suostumuksella laskevaa siirtotietä pitkin osana televisiokanavapakettia ja siten kanavanippuna satelliittitelevisiopalvelujen tarjoajan tilaajille, jotka voivat katsoa ohjelmia samanaikaisesti ja muuttamattomina satelliittitelevisiopalvelujen tarjoajan heidän käyttöönsä antaman salauksenpurkukortin tai älykortin avulla?

satelliittitelevisiopalvelujen tarjoajan heidän käyttöönsä antaman salauksenpurkukortin tai älykortin avulla?”

35. Unionin tuomioistuimen presidentin 6.1.2010 antamalla määräyksellä asiat C-431/09 ja C-432/09 yhdistettiin kirjallista ja suullista käsittelyä sekä tuomion antamista varten.

36. Kirjallisia ja suullisia huomautuksia sekä kirjallisia vastauksia unionin tuomioistuimen tosiseikkojen selventämiseksi esittämiin kysymyksiin ovat toimittaneet Airfield ja Canal Digitaal yhdessä, Sabam sekä Agicoa. Euroopan komissio on esittänyt sekä kirjalliset että suulliset huomautuksensa. Suomen hallitus on toimittanut ainoastaan kirjalliset huomautuksensa.

2) Onko direktiivin 93/83 vastaista, että digitaalisten satelliittitelevisiopalvelujen tarjoajan edellytetään hankkivan oikeudenhaltijoiden suostumuksen sellaiseen toimeen, jolla yleisradio-organisaatio saattaa ohjelmasignaaliaan siitä riippumattoman digitaalisten satelliittitelevisiopalvelujen tarjoajan ohjeiden mukaisesti satelliittiin, minkä jälkeen signaali lähetetään yleisradio-organisaation suostumuksella laskevaa siirtotietä pitkin osana televisiokanavapakettia ja siten kanavanippuna satelliittitelevisiopalvelujen tarjoajan tilaajille, jotka voivat katsoa ohjelmia samanaikaisesti ja muuttamattomina

V Asian tarkastelu

A *Tutkittavaksi ottaminen*

37. Agicoa väittää aluksi, että direktiiviä 93/83 ei voida soveltaa sitä koskevaan pääasiaan ja että näin ollen molemmat ennakkoratkaisukysymykset on jätettävä tutkimatta, sillä

pyydetystä tulkinnasta ei ole hyötyä ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle sen käsiteltäväksi saatetun riidan ratkaisussa. [12] Se väittää, että asiassa pitäisi sen sijaan soveltaa direktiivin 2001/29 3 artiklan 1 kohdan säännöksiä luettuna yhdessä Bernin yleissopimuksen 11 bis artiklan 1 kappaleen ii kohdan kanssa. [13]

38. Väitteidensä tueksi Agicoa vetoaa ensinnäkin siihen, että satelliitin välityksellä tapahtuvaa yleisradiointia käsittelevä työryhmä [14] on 6.5.2003 pitämässään kokouksessa [15] suosittanut selvän eron tekemistä ”satelliittipaketin tarjoajan [ja] yleisradio-organisaation välille, koska sen toiminta perustuu palvelupaketin muodostamiseen yhdestä jäsenvaltiosta lähtien”, kuten Airfieldin toiminta nyt käsiteltävissä asioissa. Se päättelee tästä enemmittä selityksittä, että käsitteeseen ”satelliittivälitys yleisölle” vetoaminen on näin ollen tehotonta ja että unionin tuomioistuimen ei ole vastattava sille esitettyihin kysymyksiin.

39. Agicoa väittää lisäksi, ettei sitä koskevan pääasian oikeusriita kuulu direktiivin 93/83 aineelliseen soveltamisalaan, koska kyse ei ole sen 1 artiklassa tarkoitetusta satelliitista. [16]

40. Se katsoo vielä, ettei direktiiviä 93/83 voida soveltaa jo senkään vuoksi, että nyt käsiteltävällä asialla ei ole rajat ylittävää luonnetta direktiivissä 93/83 tarkoitetulla tavalla, tai ainakaan Airfield ei ole missään vaiheessa täsmentänyt tätä seikkaa.

41. Tarkasteltaessa ensinnäkin väitettä siitä, ettei esitetyillä kysymyksillä ole yhteyttä kummankaan kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian kohteeseen tai että ne ovat hypoteettisia, on huomattava, että ennakkoratkaisumenettelyssä kansallisella tuomioistuimella on asian erityispiirteiden perusteella parhaat edellytykset harkita, onko

12 – Tässä yhteydessä Agicoa viittaa asiassa C-390/99, Canal Satélite Digital, 22.1.2001 annettuun tuomioon (Kok., s. I-607, 19 kohta) ja asiassa C-380/01, Schneider, 5.2.2004 annettuun tuomioon (Kok., s. I-1389, 22 kohta), joissa katsotaan vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti, että ”[unionin] tuomioistuin voi kieltäytyä vastaamasta kansallisen tuomioistuimen esittämään ennakkoratkaisukysymykseen vain, jos on ilmeistä, että yhteisön oikeuden tulkitsemisella, jota kansallinen tuomioistuin on pyytänyt, ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen tai jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen, eikä [unionin] tuomioistuimella ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin”.

13 – ”Kirjallisten ja taiteellisten teosten tekijöillä on yksinoikeus sallia: –– ii) teoksen yleisradioinnin välittäminen yleisölle johtimitse tai edelleen yleisradioiminen silloin, kun tämä tapahtuu muun kuin alkuperäisen organisaation toimesta.”

14 – Kyseisen työryhmän 28.11.2002 pitämän ensimmäisen kokouksen pöytäkirjassa todetaan, että ”kyseisten talouden toimijoiden kuulemisesta –– oli ilmoitettu [direktiivin 93/83] soveltamista koskevassa kertomuksessa”. Pöytäkirja on saatavilla komission internetsivuilla osoitteessa http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/satellite-cable/working-group-satellite_fr.pdf.

15 – Toisesta kokouksesta laadittu pöytäkirja on saatavilla komission internetsivuilla osoitteessa http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/satellite-cable/working-group-satellite-05-03_fr.pdf.

16 – Kyseisen artiklan mukaan tällä käsitteellä tarkoitetaan ”satelliittia, joka toimii taajuuskaistoilla, jotka on teleliikennettä koskevan lainsäädännön mukaan varattu signaalien lähetyksille yleisön vastaanotettaviksi tai muulle kuin yleisölle tapahtuvalle yksilölliselle välitykselle”. Ks. julkisasiamies Tizzanon asiassa C-192/04, Lagardère Active Broadcast, antaman ratkaisuehdotuksen 33 kohta ja sitä seuraavat kohdat (tuomio 14.7.2005, Kok., s. I-7199).

ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen unionin tuomioistuimelle esittämillä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. [17] Sikäli kuin kysymykset koskevat unionin oikeuden tulkintaa, unionin tuomioistuimen on lähtökohtaisesti vastattava niihin, sillä vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan olettamana on, että kansallisen tuomioistuimen esittämillä kysymyksillä on merkitystä asian ratkaisun kannalta. [18]

42. Tässä tapauksessa ei voida väittää ilman kyseisen väitteen tueksi esitettäviä perusteluja, että kansallisen tuomioistuimen käsiteltävinä olevien asioiden ratkaisemiseksi ei olisi tarpeen vastata kysymyksiin, joiden esittämistä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on pitänyt sekä tarpeellisena että oikeudellisesti merkityksellisenä sen selvittämiseksi, miten Belgian kuningaskunnassa sovellettavaa lainsäädäntöä ja erityisesti tekijänoikeuslakia on sovellettava direktiivin 93/83 vaatimusten valossa, kun otetaan huomioon, että tämä direktiivi on saatettu osaksi kyseisen jäsenvaltion oikeusjärjestystä kyseisellä lailla, kuten ennakkoratkaisupyynnöissä korostetaan.

43. Agicoan toinen ja kolmas väite eivät liioin ole perusteltuja. Kolmannen väitteen osalta oikeuskäytännöstä ilmenee, ettei rajat ylittävän luonteen puuttumista koskevaa kysymyksenasettelua [19] ole ratkaistava tutkittavaksi ottamista koskevan kysymyksen yhteydessä vaan se liittyy aineelliseen kysymykseen. [20] En sitä paitsi ole sitä mieltä, että kaikki kansallisen tuomioistuimen käsiteltävinä oleviin asioihin liittyvät seikat rajoittuisivat yhden jäsenvaltion alueelle. [21] Ennakkoratkaisupyyntöjä ei siis voida myöskään tällä perusteella jättää tutkimatta.

44. Komission edustaja ilmoitti istunnossa pitävänsä valitettavana sitä, että Hof van Beroep te Brussel ei ole selostanut tarkemmin sen käsiteltäviksi saatettujen asioiden taustalla olevia tosiseikkoja. Hän kertoi komission saaneen vasta pääasioiden asianosaisten kommenttien lukemisen perusteella tietää täysin kyseisistä olosuhteista ja komission haluavan näin ollen täydentää kirjallisia

17 – Ks. asia C-467/08, Padawan, tuomio 21.10.2010 (Kok., s. I-10055, 21 kohta ja sitä seuraavat kohdat oikeuskäytäntöviittauksineen) sekä julkisasiamies Trstenjakin samassa asiassa antama ratkaisuehdotus, 48 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

18 – Unionin tuomioistuin on äskettäin muistuttanut tästä olettamasta asiassa C-45/09, Rosenbladt, tuomio 12.10.2010 (Kok., s. I-9391, 33 kohta).

19 – Täsmennettäköön, että satelliittivälitystä yleisölle käsittelevä työryhmä viittasi juuri tähän kysymyksenasetteluun toisessa kokouksessaan, joka pidettiin vuonna 2003. Agicoan edellä mainitsema ote kuuluu seuraavasti: ”Tältä osin komission yksiköt ovat todenneet, että ainoastaan rajat ylittävä toiminta voidaan ottaa huomioon [direktiivin 93/83] yhteydessä ja että satelliittipaketin tarjoajan harjoittama toiminta kansallisten kanavien edelleen lähettämiseksi, jotta yleisö voisi vastaanottaa ne kansallisten rajojen sisällä, ei voi kuulua kyseisen EY:n perustamissopimuksen sijoittautumisvapautta ja palvelujen tarjoamisen vapautta koskevien 43 ja 49 artiklan perusteella annetun direktiivin soveltamisalaan.”

20 – Asia C-254/98, TK-Heimdienst, tuomio 13.1.2000 (Kok., s. I-151, 14 ja 15 kohta).

21 – Ennakkoratkaisupyyntöjen mukaan satelliittipakettien tarjoaja on alankomaalaisen yhtiön kanssa yhteistyössä toimiva belgialainen yhtiö, ohjelmasignaalit vastaanotetaan sekä Alankomaissa että Luxemburgissa ja satelliitin välityksellä lähetetyt ohjelmat ovat peräisin useasta unionin jäsenvaltiosta ja niitä voi katsoa eri alueille, erityisesti Belgiaan ja Luxemburgiin, asettunut yleisö.

huomautuksiaan. [22] Näin ollen voidaan pohtia, onko ennakkoratkaisupyynnöt muotoiltu riittävän täsmällisesti, jotta unionin tuomioistuimen on mahdollista antaa ratkaisunsa.

45. Kun otetaan huomioon unionin tuomioistuimelle alun perin esitetyt seikat sekä seikat, jotka se on saanut tietoonsa kirjallisen ja suullisen menettelyn kuluessa, mielestäni ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on määrittänyt esittämiinsä kysymyksiin liittyvät tosiseikat unionin tuomioistuimen määrittämien vaatimusten mukaisesti. [23] Hof van Beroep te Brussel on tosin kuvannut tosiseikat jokseenkin monimutkaisesti, mutta kuvaus ei ole niin epäselvä, että lukijaa johdettaisiin harhaan. Komission esille tuoma vaikeus perustuu nähdäkseni sen itsensä tekemään olettamaan, että kyseiset oikeusriidat voisivat koskea vain yhdenlaista toimintaa.

46. Siksi edellä mainittuihin ennakkoratkaisukysymyksiin on mielestäni syytä vastata, ja niihin on vastattava siinä muodossa kuin ne on esitetty unionin tuomioistuimelle eli direktiivin 93/83 säännösten perusteella.

47. Ehdotuksissa, jotka esitän tässä tarkoituksessa muutamien yleisten toteamusten jälkeen, noudatetaan ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tekemää erottelua yhtäältä niiden lähetystapojen, joilla yleisradio-organisaatiot lähettävät edelleen televisio-ohjelmasignaalinsa satelliittiin Airfieldin ja Canal Digitaalin myötävaikutuksella (ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys), ja toisaalta sen tavan välillä, jolla yleisradio-organisaatiot lähettävät ohjelmansa ilman tämän satelliittipakettien tarjoajan ja siihen yhteydessä olevan yhtiön myötävaikutusta (toinen ennakkoratkaisukysymys), kansallisen tuomioistuimen käsiteltäviksi saatettujen asioiden taustalla olevien, tosiseikkoja koskevassa selostuksessa kuvattujen olosuhteiden mukaisesti.

B *Alustavat toteamukset*

48. Kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tuo esille perustellessaan kahta ennakkoratkaisupyyntöään, lainsäätäjä on direktiivin 93/83 1 artiklan 2 kohdan a–c alakohdan säätäessään halunnut määritellä käsiteltävien ennakkoratkaisupyyntöjen kohteena olevan direktiivin käsitteen ”satelliittivälitys

22 – Komissio totesi, että koska sille on epäselvää, oliko Airfieldin toteuttamissa lähetyksissä kyse alkuperäisistä lähetyksistä, kuten se oli arvioinut kirjelmissään, vai edelleen lähettämisestä, se ei aikonut muuttaa alkuperäistä kantaansa siinä tapauksessa, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoisi tässä tapauksessa kyseen olevan alkuperäisistä lähetyksistä, mutta se totesi haluavansa täydentää kirjelmiään vastatakseen myös jälkimmäisen tilanteen varalta.

23 – Toisin sanoen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan (ks. mm. yhdistetyt asiat C-338/04, C-359/04 ja C-360/04, Placanica ym., tuomio 6.3.2007, Kok., s. I-1891, 34 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) paitsi siten, että unionin tuomioistuin voi antaa hyödyllisiä vastauksia kansallisen tuomioistuimen käsiteltävinä olevien asioiden ratkaisemiseksi, myös siten, että jäsenvaltioiden hallituksilla sekä muilla, joita asia koskee, on mahdollisuus esittää huomautuksia Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 23 artiklan mukaisesti.

yleisölle", jotta yhteisön tasolla saavutettaisiin oikeusvarmuus.

49. Direktiivin 93/83 johdanto-osan 14 perustelukappaleesta ilmenee, että kyseisen artiklan tavoitteena on poistaa hankittaviin oikeuksiin liittyvä oikeudellinen epävarmuus, joka haittaa valtioiden rajat ylittävää ohjelmien yleisradiointia satelliitin välityksellä. [24] Lisäksi tämän käsitteen määritteleminen "yhteisössä" on osoittautunut tarpeelliseksi, jotta vältettäisiin useiden kansallisten lainsäädäntöjen päällekkäinen soveltaminen samaan yleisradiointitapahtumaan, kun otetaan huomioon se, miten laaja alueellinen vaikutus satelliittivälityksellä voi olla. [25]

50. Direktiivin 93/83 1 artiklan 2 kohdassa annetaan direktiivissä tarkoitetusta "satelliittivälityksestä yleisölle" hyvin tarkka määritelmä, jossa ilmoitetaan myös välitystapahtuman paikka pitämällä ainoana liittymäkohtana lähetyksen alkuperämaata, eikä tässä yhteydessä viitata jäsenvaltioiden oikeuteen. Tätä itsenäistä käsitettä, joka on toisin sanoen unionin oikeuden oma käsite, on siis tulkittava yhdenmukaisesti. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan [26] tällaista käsitettä on tulkittava paitsi kyseisessä säännöksessä käytetyn sanamuodon perusteella myös sen edellä todettujen tavoitteiden mukaisesti [27] sekä sen asiayhteyden valossa, jolloin on otettava huomioon muun muassa tehdyt kansainväliset yleissopimukset ja asiaan liittyvät unionin oikeuden säädökset, kuten direktiivi 2001/29. [28]

51. Nyt käsiteltävissä asioissa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy, onko sen kahdessa ennakkoratkaisukysymyksessä määritellyissä televisio-ohjelmien lähettämistä koskevissa tilanteissa, jotka edellyttävät enemmän tai vähemmän merkittävää satelliittipakettien tarjoajan osallistumista, katsottava, että kyseessä on

– yksi ainoa pelkästään yleisradio-organisaation vastuulla oleva satelliittivälitys yleisölle, jolloin ainoastaan tämän

24 – Kyseinen tavoite ilmoitetaan myös direktiivin 93/83 johdanto-osan viidennessä perustelukappaleessa.

25 – Ks. direktiiviä 93/83 koskeva komission ehdotus (KOM(91) 276 lopullinen, s. 33 ja sitä seuraavat sivut), komission kertomus kyseisen direktiivin soveltamisesta (KOM(2002) 430 lopullinen, erityisesti s. 6–8), sekä asia C-293/98, Egeda, tuomio 3.2.2000 (Kok., s. I-629, 15, 20 ja 21 kohta) ja em. asia Lagardère Active Broadcast, tuomion 42 kohta.

26 – Ks. erityisesti em. asiassa Padavan annetun tuomion 31 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa mainittu oikeuskäytäntö sekä julkisasiamies Trstenjakin samassa asiassa esittämä ratkaisuehdotus (61 kohta ja sitä seuraavat kohdat), jossa esitetty pätee mielestäni myös nyt käsiteltävään asiaan.

27 – Ks. mm. em. asia Lagardère Active Broadcast, tuomion 26 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

28 – Ks. mm. Bernin yleissopimus sekä Genevessä 20.12.1996 tehty maailman henkisen omaisuuden järjestön tekijänoikeussopimus (jäljempänä WIPO:n tekijänoikeussopimus). Ks. näihin teksteihin sisältyvän käsitteen "välittäminen yleisölle" ja direktiivin 2001/29 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun saman käsitteen välisistä suhteista em. asia SGAE, julkisasiamies Sharpstonin ratkaisuehdotuksen 35 kohta ja sitä seuraavat kohdat, sekä edelleen vireillä oleva asia C-403/08, Football Association Premier League ym., julkisasiamies Kokottin ratkaisuehdotuksen 127 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

organisaation on hankittava näin lähetettyihin ohjelmiin liittyvät tekijänoikeudet

– vai sitä vastoin kahdesta erillisestä satelliittivälityksestä yleisölle, joista ensimmäinen suuntautuu yleisradio-organisaatiolta alkuperäisen lähetyksen yleisölle ja toinen satelliittipakettien tarjoajalta sen tilaajista muodostuvalle yleisölle,[29] mikä edellyttäisi tekijänoikeuksien kunnioittamista näissä molemmissa toimissa.

52. Heti alkuun on syytä korostaa, että asiassa on pyrittävä torjumaan samanaikaisen lähettämisen käsitteeseen liittyvä väärinymmärryksen vaara. Toisin kuin eriaikainen lähettäminen, tällainen ”edelleen lähettäminen”, jota voidaan luonnehtia myös ”suoraksi edelleen lähettämiseksi”, kuten Sabam täsmensi istunnossa, toteutuu rinnakkaisesti eli samaan aikaan ja samansisältöisenä kuin ohjelmien alun perin toteutuva lähettäminen, jota kutsutaan ”alkuperäiseksi lähetykseksi” direktiiviin 93/83 läheisesti liittyvän direktiivin 89/552 mukaan.[30] Vaikka nämä kaksi lähetystä ovat samanaikaisia eivätkä peräkkäisiä, ne on pidettävä erillään niiden perusteella kyseeseen tulevien tekijänoikeuksien osalta.[31]

53. Istunnossa komissio kertoi ajatelleensa kirjallisissa huomautuksissaan tilannetta, jossa Airfield toteuttaa suoraan ohjelmien mahdollisen alkuperäisen lähettämisen, jolloin sen toiminta, jota ylläpitävät pelkästään lähetyskelpoisen materiaalin tuottajat, olisi rinnastettavissa yleisradio-organisaation toimintaan ja sen olisi tässä tapauksessa epäilyksettä saatava tekijöiltä suostumus satelliittivälitykseen yleisölle. Unionin tuomioistuimelle esitettyjen ennakkoratkaisukysymysten sanamuodon vuoksi näyttää mielestäni kuitenkin siltä, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on ajatellut täysin toista tilannetta eli yksinomaan sellaista, jossa Airfield lähettää

29 – Huomattakoon, että direktiivin 93/83 ”yleisradiointioikeuksien hankkimista” koskevan 3 artiklan 2 kohdan mukaan ”jäsenvaltio voi säätää, että yhteisvalvontajärjestön ja yleisradio-organisaation välinen tiettyä teoslajia koskeva yhteissopimus voidaan laajentaa koskemaan sellaisia saman lajin oikeuksien haltijoita, joita yhteisvalvontajärjestö ei edusta, jos satelliittivälitys yleisölle tapahtuu samanaikaisesti kuin saman yleisradiotoiminnan harjoittajan lähetys maanpäällisessä lähetysverkossa – – ”. Tässä yhteydessä yleisradio-organisaatio voi hyötyä kyseisestä järjestelmästä ainoastaan, jos satelliittivälitys yleisölle on tapahtunut rinnakkain alkuperäisen lähetyksen kanssa.

30 – Direktiivin 89/552, sellaisena kuin sitä sovellettiin annettaessa direktiivi 93/83, 1 artiklan a alakohta kuului seuraavasti: ”Tässä direktiivissä tarkoitetaan – – ’televisiolähetyksellä’ yleisön vastaanotettavaksi tarkoitettujen televisio-ohjelmien alkuperäistä lähetystä koodaamattomana tai koodattuna, johtoa pitkin tai vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä, satelliittilähetys mukaan lukien. Käsitteeseen sisältyy yritysten välinen ohjelmien siirto, jonka tarkoituksena on ohjelmien välittäminen edelleen yleisölle. – –” Nähdäkseni direktiiviä 93/83 ei sen sijaan sovelleta pelkästään alkuperäisiin satelliittilähetyksiin vaan se koskee tunnetusti myös kaapeleitse toteutuvaa edelleen lähettämistä.

31 – Vastaavasti direktiivin 93/83 1 artiklan edelleenlähetystä kaapeleitse koskevassa 3 kohdassa säädetään, että ”tässä direktiivissä ’edelleenlähetyksellä kaapeleitse’ tarkoitetaan toisesta jäsenvaltiosta peräisin olevien johtimitse tai vapaasti etenevillä radioaalloilla, erityisesti satelliitin välityksellä, lähetettävän yleisön vastaanotettavaksi tarkoitetun alkuperäisen televisio- tai radiolähetyksen samanaikaista, muuttamatonta ja lyhentämätöntä edelleenlähetystä kaapeleitse tai mikroaalloilla toimivan lähetysjärjestelmän välityksellä yleisön vastaanotettavaksi”.

toisena kappaleena alkuperäisen lähetyksen rinnakkain yleisradio-organisaation kanssa. Näissä kahdessa kysymyksessä täsmennetään, että Airfieldin tilaajat katsovat ohjelmia ”samanaikaisesti ja muuttamattomina”, mikä merkitsee niiden olevan saatavilla samaan aikaan kuin ohjelmat, jotka ovat saatavilla muun lähetysjärjestelmän kuin Airfieldin järjestelmän välityksellä ja jotka lähettää Airfieldille ohjelmia ”toimittava” yleisradio-organisaatio.

54. Kansallisen tuomioistuimen käsiteltävinä olevissa asioissa on selvää, että yleisradio-organisaatio ja satelliittipakettien tarjoaja ovat rakenteellisesti ja taloudellisesti erillisiä toimijoita, mutta miten on oikeudelliselta kannalta eli tekijänoikeudella suojattujen teosten käytön osalta? Annettavan vastauksen vaikutus on merkittävä, sillä ensimmäisessä edellä mainituista tapauksista tekijät, joilla on oikeus sallia tai kieltää teosten käyttö, saavat pelkästään yleisradio-organisaatioiden maksaman korvauksen, kun taas jälkimmäisessä tapauksessa ne saavat lisäksi satelliittipakettien tarjoajan maksaman korvauksen.

55. Suomen hallituksen mukaan ennakkoratkaisupyynnöissä esitettyihin kysymyksiin ei voida vastata direktiivin 93/83 säännösten perusteella ja asiassa Egeda annetun tuomion [32] mukaisesti on sovellettava jäsenvaltioiden lainsäädäntöä, jotta voidaan ratkaista, mikä toimija toteuttaa ”satelliittivälityksen yleisölle” ja minkä toimijan on siten hankittava suostumus televisio-ohjelmien tekijöiltä. En yhdy tähän näkemykseen, sillä valmisteluasiakirjojen mukaan direktiivin 93/83 1 artiklalla oli tarkoitus säätää samalla sekä siitä, mikä ohjelmien lähetystapahtuma merkitsee satelliittivälitystä yleisölle, että siitä, kuka on vastuussa tällaisesta tapahtumasta, mikä merkitsee kyseisen henkilön kannalta sitä, että tämän on hankittava käyttöoikeudet. [33]

C Satelliittipakettiin sisältyvien televisiokanavien epäsuoran edelleen lähettämisen yhteydessä hankittava lupa

56. Hof van Beroep te Brussel tiedustelee ensimmäisellä ennakkoratkaisukysymyksellään ennen kaikkea sitä, onko direktiivi 93/83 esteenä sille, että pääasioissa kyseessä olevien kaltaisissa olosuhteissa satelliittipakettien tarjoajan on hankittava suojattujen teosten yleisölle välittämistä koskevien oikeuksien haltijoilta lupa, kun yleisradio-organisaatio lähettää edelleen epäsuorasti televisiokanavia.

32 – Ks. em. asia Egeda, tuomion 25 kohta ja sitä seuraavat kohdat. Ks. myös em. asia SGAE, tuomion 30 kohta.

33 – Ks. alkuperäinen direktiiviehdotus (KOM(91) 276 lopullinen, s. 33, 3 kohta) ja muutettu direktiiviehdotus (KOM(92) 526 lopullinen, erityisesti s. 7).

57. Se, että kyseiset toimet ovat epäsuoria, [34] johtuu siitä, että toimittaessaan ohjelmasignaalinsa joko maanpäällisessä lähetysverkossa tai satelliitin välityksellä salattuna yleisradio-organisaatio ei toimi yksin vaan Airfieldin välityksellä, ja ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää sen olevan kyseisestä organisaatiosta riippumaton. Käytännössä tämä satelliittitelevisiopalvelujen tarjoaja pyytää signaaliensa koodaamista siihen yhteydessä olevalta yhtiöltä eli Canal Digitaalilta, joka hoitaa niiden lähettämisen nousevaa siirtotietä pitkin Astra-satelliittiin.

58. Vastattaessa esitettyihin kysymyksiin on muistettava, että direktiivin 93/83 2 artiklan mukaan tekijänoikeudella suojatun teoksen tekijällä on yksinoikeus antaa lupa kyseisen teoksen satelliittivälitykseen yleisölle. Asian kannalta merkitykselliset direktiivin 93/83 säännökset sisältyvät 1 artiklan 2 kohdan a ja c alakohtaan, joissa määritellään direktiivissä tarkoitettu ”satelliittivälitys yleisölle”.

59. Näiden säännösten sanamuoto osoittaa, että on otettava useita kriteerejä huomioon, jotta kyseessä oleva toimi voitaisiin määritellä lähetettyä teosta koskevien oikeuksien haltijalta lupaa edellyttäväksi ”satelliittivälitykseksi yleisölle”.

60. Pääasioiden asianosaiset ovat yhtä mieltä seikoista, jotka unionin tuomioistuimen pitäisi tutkia, mutta niiden näkemykset eroavat ennakkoratkaisukysymyksiin annettavan vastauksen osalta. Airfieldin ja Canal Digitaalin mukaan direktiivi 93/83 on esteenä sille, että satelliittipakettien tarjoajalle asetetaan velvollisuus hankkia erityinen lupa ohjelmien tekijöiltä, koska sen osallistuminen rajoittuu pelkkien teknisten palvelujen tarjoamiseen. Agicoa ja Sabam väittävät päinvastaista ja vetoavat siihen, että ”satelliittivälityksen yleisölle” toteuttavat paitsi yleisradio-organisaatiot myös kyseinen satelliittipakettien tarjoaja.

61. Totean heti alkuun, ettei direktiivin 93/83 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu ”ohjelmasignaalien” käsite aiheuta ongelmia. Ei nimittäin ole epäilystäkään siitä, että kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltäviksi saatetuissa asioissa kyseessä olevia signaaleja voidaan pitää tällaisina ohjelmasignaaleina.

62. Agicoa ja Sabam väittävät, että kyseiset signaalit on tarkoitettu satelliittipakettien tarjoajalle eikä itse yleisölle, kun taas Airfieldin

34 – Eli tapausryhmät 1 ja 3, jotka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on selostanut, verrattuna tapausryhmään 2, joka on kuvattu edellä tosiseikkoja koskevassa osassa.

ja Canal Digitaalin mukaan kyseinen tarjoaja ei lähetä ohjelmia yleisölle, varsinkaan nousevan siirtotien vaiheessa.

63. Oikeuskäytännön mukaan direktiivin 93/83 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla ”yleisön” käsitteellä viitataan ”suureen yleisöön” eikä ammattimaisiin toimijoihin. [35] ”Satelliittivälityksenä yleisölle” ei siten voida pitää sitä osaa edelleen lähettämistä koskevasta tapahtumasta, joka vastaa Airfieldin kaltaisen ammattimaisen toimijan toteuttamaa signaalien vastaanottamista. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tarkoittama tilanne koskee toimea, joka alkaa sillä, että yleisradio-organisaatio toimittaa nämä ohjelmasignaalit, ja päättyy siihen, että satelliittitelevisiopalvelujen tarjoajan tilaajat voivat lopulta katsoa kyseiset ohjelmat kokonaisuudessaan ilman viivytyksiä tai muutoksia. Mielestäni ennakkoratkaisukysymyksen kannalta merkitystä on ainoastaan kyseisellä yleisöllä, vaikka se olisi vain potentiaalinen. [36]

64. Nyt käsiteltävässä tapauksessa Airfieldin toiminnan kohteena oleva yleisö muodostuu henkilöistä, jotka ovat tehneet sen kanssa tilaussopimuksen. Yleisradio-organisaatio on voinut hyvin pitää kohderyhmänään eri yleisöä kuin Airfield, koska mikään niistä organismeista, joiden ohjelmia on otettu Airfieldin paketteihin, ei varaa sille yksinoikeutta ohjelmasignaalien jakamiseen. Tämä ”uutta yleisöä” koskeva lähestymistapa on hyväksytty edellä mainitussa asiassa SGAE annetussa tuomiossa, joka koski käsitettä ”välittäminen yleisölle satelliitin välityksellä”, sellaisena kuin siitä säädetään direktiivin 2001/29 3 artiklan 1 kohdassa, [37] jolla on tarkoitus olennaisilta osin korvata direktiivin 93/83 2 artikla. [38] Nyt käsiteltävissä asioissa voidaan katsoa, että yleisradio-organisaation alun perin yleisölle toteuttama välittäminen, jonka perusteella kuka tahansa, jolla on asianmukaiset keinot ohjelmien saataville saamiseksi, voi vastaanottaa ne ilmaiseksi, on pidettävä erillään satelliittipakettien tarjoajan toteuttamasta välittämisestä, jonka perusteella ohjelmat ovat vain sellaisten tilaajien saatavilla, joille on toimitettu salauksenpurkukortti. Koska näillä

35 – Ks. direktiivissä 93/83 tarkoitetun ”yleisön” käsitteestä em. asia Lagardère Active Broadcast, tuomion 31 kohta ja sitä seuraavat kohdat; siinä viitataan asiassa C-89/04, Mediakabel, 2.6.2005 annettuun tuomioon (Kok., s. I-4891, 30 kohta), joka koski tämän käsitteen tulkintaa direktiivissä 89/552 tarkoitetulla tavalla. Yhteisöjen tuomioistuin viittasi näihin kahteen tuomioon tulkitessaan samaa käsitettä direktiivissä 2001/29 tarkoitetulla tavalla em. asiassa SGAE, tuomion 37 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

36 – Se, katsotaanko lähetettyjä ohjelmia todellisuudessa vai ei, on merkityksetöntä, samoin kuin kirjaa myytäessä otetaan tekijänoikeuskorvauksen perusteena huomioon ainoastaan teoksen saattaminen yleisön käytettäväksi.

37 – Em. asiassa SGAE annetussa tuomiossa (40 kohta ja sitä seuraavat kohdat) todetaan Bernin yleissopimuksen määräyksiin tukeutuen, että ”[hotellihuoneisiin sijoitettujen televisiovastaanottamien avulla välitettyjen teosten] lähettäminen tapahtuu eri yleisölle kuin sille, josta on kyse teoksen alkuperäisessä välittämisessä, toisin sanoen uudelle yleisölle”. Kun kyseiset lähetykset vastaanotetaan suurempaa yleisöä varten erillisellä toimella, jolla lähetetty teos välitetään uudelle yleisölle, tekijällä on yksinoikeus tällaisen yleisen vastaanottamisen hyväksymiseen. Ks. myös asia C-136/09, Organismos Sillogikis Diacheirisis Dimiourgon Theatrikon kai Optikoakoustikon Ergon, määräys 18.3.2010 (38 kohta ja sitä seuraavat kohdat, ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa) ja em. asia Football Association Premier League ym., julkisasiamies Kokottin ratkaisuehdotuksen 118 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

38 – Ks. vastaavasti Hugenholtz, B., ”Nouvelle lecture de la Directive Satellite-Câble: passé, présent, avenir”, *Convergence, droit d'auteur et télévision transfrontière*, IRIS Plus 2009-8, Observatoire européen de l'audiovisuel, Strasbourg, s. 10; sen mukaan direktiivin 2001/29 3 artiklassa säädetään yleisölle välittämistä koskevasta oikeudesta niin yleisesti, että se kattaa todennäköisesti yleisradioinnin satelliitin välityksellä. Huomattakoon myös, että saman direktiivin johdanto-osan 23 perustelukappaleessa todetaan, että tämä oikeus tulisi ymmärtää laajasti ja että sen olisi katettava kaikenlainen teoksen siirto ja edelleen siirto yleisölle, joka ei ole läsnä paikassa, josta välittäminen, kuten yleisradiointi, saa alkunsa.

kahdella toimijalla, jotka ovat ennakkoratkaisupyyntöjen mukaan toisistaan riippumattomia, on eri yleisö, myös niiden taloudelliset intressit ovat erilaiset. [39]

65. Airfield myönsi istunnossa, että tekijöiden antama erityinen lupa ja siten heille maksettava korvaus olisi tarpeen tilanteessa, jota ei tässä ole tutkittu ja jossa sen toteuttama edelleen lähettäminen tapahtuisi ajallisesti myöhemmin yleisradio-organisaatioiden toteuttamaan edelleen lähettämiseen verrattuna. Kuten Sabam ja komissio ovat asian ilmaisseet, sillä ei kuitenkaan ole merkitystä, lähettääkö satelliittipakettien tarjoaja ohjelmat myöhemmin vai samanaikaisesti, kuten kansallisen tuomioistuimen käsiteltävinä olevissa asioissa. Olennainen kriteeri sille, että tässä voidaan katsoa olevan kyse erillisistä hyödyntämistoimista, on se, että Airfield on suunnannut toimintansa erityiselle kohderyhmälle eli ohjelmien niputtamisella erityisesti tavoitellulle yleisölle, mikä tuo taloudellista lisäarvoa satelliittipakettien tarjoajalle.

66. Airfield määrittää oman yleisönsä muodostamalla televisiokanavapaketteja, jotka ovat selvästikin eri audiovisuaalisia tuotteita kuin niiden muodostamat yksittäiset kanavat. Kuten komissio totesi istunnossa, kyse voisi olla joko Airfieldin alkuperäisestä lähetyksestä tai edelleen lähettämisestä, mutta kummassakin tapauksessa satelliittipakettien tarjoajalla on oltava tekijänoikeuksien haltijoilta saatu oma lupa. Mielestäni ainoa hyväksyttävä poikkeus liittyisi tapaukseen, jossa tekijöiden kanssa tehdyn, kansallisen lainsäädännön mukaisen sopimuksen ehtojen mukaan [40] yleisradio-organisaatio olisi voinut luovuttaa lupansa satelliittipakettien tarjoajalle, joka lähettää ohjelmat samanaikaisesti edelleen. Tätä mahdollisuutta ei näyttäisi olevan nyt käsiteltävässä tapauksessa Sabamin istunnossa esittämien tietojen perusteella. Sabam täsmensi, että sen kyseisten yleisradio-organisaatioiden kanssa tekemissä yleisissä lupa- ja korvaussopimuksissa edellytettiin niiden huolehtivan itse suojattujen teosten lähettämisestä ja niissä suljettiin nimenomaisesti pois näiden mahdollisuus turvautua kolmansiin sellaisten ohjelmien lähettämiseksi tai edelleen lähettämiseksi, joiden osalta ne olivat saaneet luvan tekijänoikeuksien haltijoilta.

39 – Ks. toimijan toteuttamien erillisten hyödyntämistoimien ja niistä saaman taloudellisen edun huomioon ottamisesta em. asia SGAE, julkisasiamies Sharpstonin ratkaisuehdotuksen 56, 57 ja 64 kohta; siinä viitataan julkisasiamies La Pergolan tähän ottamaan kantaan em. asiassa Egeda. Voiton tavoittelu yleisölle välittämisessä on otettu huomioon em. asiassa SGAE annetun tuomion 44 kohdassa.

40 – Ks. direktiiviin 93/83 johdanto-osan 15 perustelukappale.

67. Korostettuaan, ettei direktiivissä 93/83 määritellä selvästi sen 1 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettua käsitettä ”toiminta, jolla [ohjelmasignaaleja] saatetaan [välitysketjuun] yleisradio-organisaation valvonnassa ja vastuulla”, Airfield ja Canal Digitaal katsovat toimivansa pelkkinä alihankkijoina, jotka antavat vain teknistä tukea yleisradio-organisaatioille, koska ne eivät itse päätä lähetettyjen ohjelmien sisällöstä saati niiden lähetysajasta. [41]

68. Komissio katsoi istunnossa, että satelliittipakettien tarjoaja toimii kuitenkin yleisradio-organisaationa, sikäli kuin se antaa ainakin ohjeita ja niputtaa televisiokanavia. Myös Agicoa ja Sabam vastustavat Airfieldin ja Canal Digitaalin näkemystä sillä perusteella, että näillä on ”myötävaikuttajien” asema suhteessa yleisradio-organisaatioihin, joiden kanssa sopimukset on tehty.

69. Huomattakoon, että nyt käsiteltävässä tapauksessa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pitää ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksensä sanamuodon perusteella selvänä, että ”yleisradio-organisaatio toimittaa ohjelmasignaalinsa – – digitaalisten satelliittitelevisiopalvelujen tarjoajalle”. Tästä seuraa, että välittämisprosessi näyttää saavan alkunsa juuri kyseisestä organisaatiosta. On vielä selvitettävä, harjoittaako tämä organisaatio – eikä Airfield – direktiivissä 93/83 tarkoitettua, yleisölle tapahtuvan satelliittivälityksen kannalta merkityksellistä ohjelmasignaalien ”välitysketjuun saattamista koskevaa toimintaa”, vai rajoittuuko sen toiminta pelkkänä lähetyskelpoisen materiaalin tuottajana sellaisen audiovisuaalisen sisällön toimittamiseen, jonka välittäminen satelliitin kautta toteutetaan oikeudellisesti ja teknisesti Airfieldin ja Canal Digitaalin valvonnassa.

70. Vastaus saadaan nähdäkseni siirtosopimuksista, jotka Airfield on tehnyt yleisradio-organisaatioiden kanssa. Asiakirja-aineistoon liitetyn carriage agreement -sopimuksen 7.2 kohdasta nimittäin ilmenee, että Airfieldilla on oikeus vapaan harkintansa mukaan valita televisio-ohjelmat, jotka se haluaa sisällyttää tarjoukseensa, sekä valita lähettäminen koko alueella tai sen osassa ja että tämä etu saadaan korvausta vastaan. Tämä satelliittipakettien tarjoaja määrittää siis nousevaa siirtotietä pitkin lähetettävän sisällön. Näin ollen sen on yleisölle välittämisestä vastaavana toimijana saatava lupa oikeudenhaltijoilta.

71. Direktiivin 93/83 1 artiklan 2 kohdan a alakohdan tarkoituksena on määritellä tekijänoikeuksien kannalta merkityksellinen hyödyntämistoimi satelliitin välityksellä tapahtuvan yleisradioinnin yhteydessä. Yhteisön lainsäätäjän omaksumassa ratkaisussa on mieltä ainoastaan, jos satelliittivälitys yleisölle ymmärretään yhdeksi suljetuksi kausaaliketjuksi, joka muodostuu signaalien

41 – Yksiselitteiseen päätökseen liittyvät kriteerit ovat sisällön ja lähettämisen osalta tosiasiallisesti merkityksellisiä direktiivin 93/83 valmisteluasiakirjojen perusteella (ks. KOM(91) 276 lopullinen, s. 33 ja sitä seuraavat sivut, sekä KOM(92) 526 lopullinen, s. 7).

saattamisesta välitysketjuun sekä lähettämisestä nousevaa siirtotietä pitkin satelliittiin ja sitten takaisin laskevaa siirtotietä pitkin, ja tämä kaikki tapahtuu alkuperäisen lähetyksen toteuttaneen yleisradio-organisaation vastuulla ja valvonnassa.

72. Komissio korosti kirjallisissa huomautuksissaan, että kun otetaan huomioon direktiivillä 93/83 tavoiteltu oikeusvarmuutta koskeva päämäärä, näiden säännösten sovellettavuutta ei pidä tehdä riippuvaiseksi satelliittiin liittyvistä teknisistä satunnaistekijöistä. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä seuraa, että lähetysjärjestelmän on oltava suljettu siten, ettei ohjelmasignaalien pidä olla yleisön saatavilla niin kauan kuin ne ovat välitysketjussa. [42] Mielestäni käsiteltävässä asiassa on juuri näin, koska kolmas osapuoli ei voi ottaa signaaleja lähetysketjusta, sillä lähetty signaali on koodattu.

73. Airfield ja Canal Digitaal väittävät, että koska niiden toiminta rajoittuu ”tavanomaisiin teknisiin menettelyihin”, niiden ei voida katsoa voivan keskeyttää signaalia [43] direktiivin 93/83 johdanto-osan 14 perustelukappaleen mukaisesti. [44] Kyseiset osapuolet väittivät istunnossa, ettei satelliittipakettien muodostaminen aiheuta keskeytystä, sillä ohjelmat lähetetään edelleen sellaisina kuin ne vastaanottavat ne yleisradio-organisaatiolta, niiden sisältöä tai edes lähetysaikaa muuttamatta, ja että niiden toteuttamat tekniset toimenpiteet eivät siten ole toimia, joista olisi maksettava tekijänoikeuskorvauksia.

74. Ennakkoratkaisukysymyksen sanamuodon ja asiakirja-aineiston perusteella yhdyn Agicoan ja Sabamin vastakkaiseen näkemykseen, jonka mukaan kyseiset toimenpiteet [45] edellyttävät yleisradio-organisaatioiden lähettämien signaalien teknistä mukauttamista,

42 – Em. asiassa Lagardère Active Broadcast annetun tuomion 39 kohdan mukaan ”direktiivi [93/83] koskee suljettua välitysjärjestelmää, jossa satelliitti on keskeisessä asemassa ja olennainen ja korvaamaton siten, että silloin kun se ei toimi, signaalien lähettäminen on teknisesti mahdotonta ja näin ollen yleisö ei vastaanota minkäänlaista ohjelmaa”. Nyt käsiteltävässä asiassa ei ole kiistetty, että satelliitti on kyseisen järjestelmän avaintekijä.

43 – Em. asiassa Lagardère Active Broadcast annetussa tuomiossa annetaan esimerkki välitysketjun katkeamisesta signaalin satelliittilähetyksen jälkeen (ks. julkisasiamies Tizzanon ratkaisuehdotuksen 48 kohta ja sitä seuraavat kohdat). Katkeaminen voi aiheutua myös siitä, että lähetyksessä on eri mainokset kuin alkuperäisissä ohjelmissa.

44 – Direktiivin 93/83 antamiseen johtaneessa muutetussa ehdotuksessa (KOM(92) 526 lopullinen, s. 7) täsmennetään, ettei keskeytystä tapahdu sikäli kuin käytetty tekninen menettely on tavanomainen ja niin kauan kuin välittäminen toteutetaan yleisradio-organisaation valvonnassa. Ks. ketjun jatkuvuudesta myös alkuperäinen direktiiviehdotus (KOM(91) 276 lopullinen, 4 kohta).

45 – Eli mm. Airfieldin satelliittipaketteihin tarkoitettujen signaalien tiivistäminen, multipleksointi, salaaminen ja valinta, jotka eivät ole ”pelkkä tekninen tapa taata alkuperäisen lähetyksen vastaanotettavuus – – tai parantaa sitä” vaan ”toimi, jolla asiakas voi vastaanottaa signaalin – – ja saada suojatun teoksen”, kuten on todettu em. asiassa SGAE annetun tuomion 42 kohdassa sekä em. asiassa Organismos Sillogikis Diacheirisis Dimiourgon Theatrikon kai Optikoakoustikon Ergon annetun määräyksen 40 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa.

jolloin välitysketju keskeytyy. On syytä panna merkille, että Airfield muuttaa Canal Digitaalin teknisellä avustuksella yleisradio-organisaatioiden lähettämien signaalien luonnetta ja käyttää omaa taajuuttaan televisio-ohjelmien lähettämiseen, minkä vuoksi voidaan katsoa, että tämä satelliittipakettien tarjoaja toimii kyseisistä organisaatioista riippumatta. Mielestäni nämä toimet ylittävät ”tavanomaiset tekniset menettelyt”,[46] yleisradio-organisaatioiden alun perin aloittama välitysketju keskeytyy ja Airfield luo ja määrittää tällöin uuden ketjun. Se voi tämän operaation ansiosta lähettää kyseiset ohjelmat edelleen satelliitin välityksellä yleisölle, joka poikkeaa alkuperäisen lähetyksen toteuttaneen yleisradio-organisaation yleisöstä, vaikka näiden ohjelmien lähettäminen tapahtuu samanaikaisesti ja niiden sisältö on täysin samanlainen.

75. Ennakkoratkaisupyyntöjen tekstin perusteella niitä pyytänyt tuomioistuin ottaa lähtökohdakseen oletuksen, että ohjelmasignaalit lähetetään koodatussa muodossa ja että satelliittipakettien tarjoajan tilaajat vastaanottavat ne tässä muodossa saatuaan kyseiseltä tarjoajalta salauksenpurkukortin näiden signaalien salauksen purkamista varten. Ajateltu esimerkkitapaus kuuluu siten selvästi direktiivin 93/83 1 artiklan 2 kohdan c alakohdan säännösten soveltamisalaan.

76. Airfield ilmoittaa yleisradio-organisaatioiden antaneen suostumuksensa siihen, että se myy tällaisia kortteja asiakkailleen. Agicoan ja Sabamin mukaan asianomaiset toimijat eivät kuitenkaan ole esittäneet näyttöä tästä oletetusta suostumuksesta. Kansallisen tuomioistuimen on arvioitava, onko riittävää näyttöä esitetty.

77. Airfield, joka otti istunnossa kantaa tähän jälkimmäiseen kriteeriin, väitti yleisradio-organisaatioiden pyytävän sen teknistä tukea ohjelmien salaamiseksi juuri sitä varten, että ne voitaisiin vastaanottaa vain valitulla alueella eli Belgian Flanderissa ja etteivät ne olisi kaiken yleisön saatavilla.[47] Tämä on mielestäni hyvä osoitus siitä, että satelliittipakettien tarjoajan toiminnalla on merkittävä vaikutus suunnattaessa direktiivissä 93/83 tarkoitettua ”satelliittivälitystä yleisölle”. Mielestäni oikeudenhaltijoiden tietylle organisaatiolle antaman luvan, joka koskee hyödyntämistoimea, joka muodostuu alkuperäisten lähetysten

46 – Ks. läheisestä käsitteestä analogisesti WIPO:n tekijänoikeussopimuksen 8 artiklaa koskeva julkilausuma, jonka mukaan ”on selvää, ettei pelkkien välittämisen mahdollistavien tai aikaansaavien fyysisten apuvälineiden toimittaminen itsessään merkitse tässä sopimuksessa tai Bernin yleissopimuksessa tarkoitettua välittämistä”.

47 – Vuonna 2002 laaditussa kertomuksessaan direktiivin 93/83 soveltamisesta (KOM(2002) 430 lopullinen, 3.1.1 kohta) komissio totesi, että koodauksen käyttäminen yhdistettynä rajoitetusti saatavilla oleviin koodauksen purkulaitteisiin johtaa alueellisten yksinoikeuksien antamiseen ja siten markkinoiden pirstaloitumiseen direktiivin tavoitteiden vastaisesti.

lähettämisestä satelliitin välityksellä, ei voida olettaa kattavan tilannetta, jossa itsenäinen toimija lähettää edelleen nämä samat ohjelmat eri yleisön muodostaville asiakkailleen.

78. Kaikkien näiden seikkojen perusteella ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on mielestäni vastattava kieltävästi eli direktiiviä 93/83 on tulkittava siten, ettei unionin oikeuden vastaisena ole pidettävä sitä, että jäsenvaltion lainsäädännön mukaan satelliittipakettien tarjoajan on pääasioissa kyseessä olevien kaltaisissa olosuhteissa hankittava erityinen lupa tekijänoikeudella suojattujen ohjelmien signaalien käyttämiseen, kun yleisradio-organisaatio lähettää edelleen epäsuorasti nämä signaalit, mikä merkitsee kyseisen tarjoajan merkittävämpää osallistumista.

D *Satelliittipakettiin sisältyvien televisiokanavien suoran edelleen lähettämisen yhteydessä hankittava lupa*

79. Toisella ennakkoratkaisukysymyksellään Hof van Beroep te Brussel tiedustelee ennen kaikkea sitä, onko direktiivi 93/83 esteenä sille, että käsiteltävien asioiden olosuhteissa satelliittipakettien tarjoajan on hankittava suojattujen teosten välittämistä koskevien oikeuksien haltijoilta lupa, kun yleisradio-organisaatio lähettää suoraan edelleen televisiokanavia.

80. Seikat, jotka erottavat tämän ennakkoratkaisukysymyksen ensimmäisestä kysymyksestä, eivät liity unionin oikeussääntöihin, joiden tulkintaa on pyydetty, sillä kyse on edelleen samoista direktiivin asiaa koskevista säännöksistä, vaan ennakkoratkaisupyyntöjen kohteena oleviin pääasioiden tosiseikkoihin. Ennakkoratkaisupyynnöissä esitetyn ”tapausryhmän 2” yhteydessä mainitussa tilanteessa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa toisenlaiseen tehtävänjakoon, jossa yleisradio-organisaatiolla on aktiivisempi rooli satelliittipakettien tarjoajan tarjoamien televisiokanavien lähettämisessä ja tarkemmin tämän prosessin alkuvaiheessa, jonka muodostaa nouseva siirtotie. [48]

81. Tällaisessa tilanteessa edelleen lähettämistä voidaan luonnehtia ”suoraksi”, sillä yleisradio-organisaatio huolehtii itse tai kolmannen avustuksella ohjelmasignaaliensa salauksesta ja niiden lähettämisestä satelliittiin eivätkä Airfield ja Canal Digitaal osallistu

48 – On syytä huomata, että laskevaa siirtotietä koskevien tietojen osalta molemmat ennakkoratkaisukysymykset on sitä vastoin muotoiltu kokonaan samalla tavoin.

tähän. Satelliittipakettien tarjoaja ja siihen yhteydessä oleva yritys antavat kyseiselle organisaatiolle ainoastaan ”ohjeita” toisessa ennakkoratkaisukysymyksessä käytetyn sanavalinnan mukaisesti.

82. Ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen yhteydessä tarkastelluilla direktiivin 93/83 1 artiklan 2 kohdan a ja c alakohdan säännösten soveltamisedellytyksillä on merkitystä myös tässä. Vaikka niistä edellä esitetyt yleiset perustelut pätevät myös tässä yhteydessä, niitä on sitä vastoin tutkittava konkreettisesti juuri kyseistä tilannetta silmällä pitäen, kun otetaan huomioon esille tuodut erot ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämiin muihin tapausryhmiin verrattuna.

83. Pääasioiden asianosaiset ovat omaksuneet samat vastakkaiset näkemykset kuin ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen yhteydessä. Koska satelliittipakettien tarjoaja osallistuu lähtökohtaisesti kyseiseen toimeen vähemmän tässä tilanteessa kuin edellisessä kysymyksessä tarkoitetussa tapauksessa, mielestäni unionin tuomioistuimen on siihen myöntävästi vastatessaan sitäkin suuremmalla syyllä katsottava, ettei kyseisen tarjoajan voida edellyttää hankkivan lupaa edelleen lähettämiseen, josta yleisradio-organisaatio huolehtii aktiivisemmin. Täsmennän jo tässä vaiheessa, että ehdotan unionin tuomioistuimen antavan direktiivin 93/83 asiaa koskevista säännöksistä sellaisen tulkinnan, joka johtaa molemmissa tapauksissa päinvastaiseen vastaukseen.

84. Kuten ensimmäisen kysymyksen yhteydessä on tuotu esille, voidaan katsoa, ettei televisio-ohjelmasignaaleja, jotka yleisradio-organisaatio lähettää tällä kertaa suoraan kyseistä nousevaa siirtotietä pitkin, ole tarkoitettu sellaisinaan yleisön vastaanotettaviksi, kun taas laskevan siirtotien vaiheessa ne on tarkoitettu siihen. Kokonaisuutena arvioitavan välitysketjun lopussa nämä signaalit kuitenkin tavoittavat Airfiedin asiakkaista muodostuvan erityisen ja siis taloudelliselta kannalta uuden yleisön.

85. Mielestäni satelliittipakettien tarjoaja toimii myös tässä jo ensimmäisestä lähetysvaiheesta lähtien, joskin paljon pintapuolisemmin kuin ensimmäisessä ennakkoratkaisukysymyksessä tarkoitetuissa tilanteissa. Ennakkoratkaisupyyntöjen mukaan se nimittäin antaa ”ohjeensa” kyseisille yleisradio-organisaatioille, jotta nämä käyttäisivät omalle vastuulleen ottamiensa salausoperaatioiden aikana sen kanssa samoja koodeja ja jotta

Airfieldin asiakkaat voisivat sitten purkaa näiden signaalien salauksen sen heille toimittaman kortin avulla ja katsoa kyseisten organisaatioiden ohjelmia.

86. Nyt tarkasteltavassa tilanteessa on kiistatonta, että ohjelmasignaalit saatetaan välitysketjuun yleisradio-organisaation valvonnassa ja vastuulla, koska – ja tämä on merkittävin ero edellä tarkasteltuun tilanteeseen nähden – kyseinen organisaatio lähettää ne satelliittiin omilla keinoillaan. Tässä näyttäisi siis olevan kyse yleisradio-organisaation eikä tarjoajan toteuttamasta toimenpiteestä, kun muistetaan, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää niiden olevan toisistaan riippumattomia toimijoita.

87. Yleisradio-organisaatiot eivät kuitenkaan Airfieldin toimien vuoksi määrää mainituista toimenpiteistä. Airfield antaa käytännössä enemmän kuin pelkkää teknistä tukea, sillä se määrittää salausavaimet sekä ohjelmapakettien kokoonpanon sitovin ehdoin, jotka määritellään heads of agreement -sopimuksissa, jotka se on tehnyt kunkin niin sanotun suoran edelleen lähettämisen valinneen yleisradio-organisaation kanssa. Näiden sopimusten 3.1 kohdassa määrätään erityisesti, että Airfield voi vapaan harkintansa mukaisesti sisällyttää tai olla sisällyttämättä televisio-ohjelmia tarjoukseensa ja että näin sovitusta edusta maksetaan korvaus. Mielestäni nousevaan siirtotiehen liittyvät toimet eivät tällaisessa tilanteessa näytä olevan kokonaisuudessaan kyseisten organisaatioiden valvonnassa eivätkä siten täysin niiden vastuulla, vaan ne ainakin jakavat tämän valvonnan ja tämän vastuun satelliittipakettien tarjoajan kanssa, elleivät nämä toimet ole yksin jälkimmäisen valvonnassa ja vastuulla.

88. Airfieldin mukaan sen rajoitettua osallistumista välitysketjuun on pidettävä tavanomaisena teknisenä menettelynä eikä osallistuminen ole peruste ketjun keskeytykselle. Mielestäni sen antamat ”ohjeet” eivät kuitenkaan ole merkityksettömiä, koska niitä annetaan usein,[49] ja erityisesti siksi, että juuri nämä ohjeet yhtäältä takaavat sen, että tarjoajan tavoittelema yleisö – eli sen kanssa tilaussopimuksen tehneet henkilöt – voi vastaanottaa lähetetyt ohjelmat ja purkaa niiden salauksen,[50] ja toisaalta mahdollistavat näiden ohjelmien niputtamisen paketteihin, jotka on muodostettu tarjoajan tekemän valinnan mukaisesti.

49 – Airfieldin edustaja täsmensi istunnossa, että koodit vaihdetaan kuukausittain, mikä merkitsee sitä, että operaattori antaa yleisradio-organisaatioille säännönmukaisesti uusia ohjeita käytettävästä salausmenetelmästä.

50 – Agicos on perustellusti todennut, että Airfield, joka yksin määrää signaaleista, voisi päättää keskeyttää niiden lähettämisen asiakkaalleen, jos asiakas ei maksa tilaustaan, eikä tämä edellytä yleisradio-organisaatioiden toimia.

89. Televisio-ohjelman tekijän yleisradio-organisaatiolle antama lupa välittää ohjelma yleisölle ei välttämättä merkitse suostumusta siihen, että se voitaisiin Airfieldin valitseman niputtamisen kautta yhdistää sellaisten muiden ohjelmien kanssa, jotka voivat luonteensa tai kohteensa vuoksi osoittautua epäsopiviksi yleisölle, jolle kyseisen suojatun teoksen tekijä puolestaan oli aikonut suunnata teoksensa. [51] Se, että myös satelliittipakettien tarjoajan on hankittava lupa tekijältä, mahdollistaa sen, että tekijä voi säilyttää sekä taloudelliset intressinsä että moraaliset oikeutensa niputettuina lähetettyyn ohjelmaan.

90. Satelliittipakettien tarjoaja toimittaa lähetysten katseluun tarvittavat koodauksenpurkulaitteet tilaajilleen, mutta tämä näyttää tapahtuvan yleisradio-organisaation suostumuksella. Koska tämä seikka on riidanalainen, ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on arvioitava, onko asia näytetty toteen.

91. Viimeksi mainittu seikka ei horjuta analyysiani, jonka mukaan satelliittipakettien tarjoaja todellisuudessa toteuttaa tekijänoikeudella sekä tekijänoikeuden lähioikeuksilla suojattujen teosten hyödyntämistoimen, joka eroaa yleisradio-organisaation toteuttamasta toimesta ja muodostaa direktiivissä 93/83 tarkoitetun ”satelliittivälityksen yleisölle”. [52]

92. Näin ollen toiseen ennakkoratkaisukysymykseen on mielestäni käsiteltävän asian olosuhteissa vastattava kieltävästi samalla tavoin kuin ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen, vaikka tässä tapauksessa yleisradio-organisaatio lähettää ohjelmasignaalit suoraan edelleen, jolloin satelliittipakettien tarjoajan osallistuminen on siis vähäisempää.

51 – Vastaavasti kirjallisen teoksen tekijä voisi vastustaa kirjansa myymistä uuden tuotteen muodostavassa jakamattomassa erässä, jonka sisältämät teokset voisivat tekijän mukaan saattaa hänen teoksensa huonoon valoon.

52 – Vastaavasti on syytä panna merkille, että satelliitin välityksellä tapahtuvaa yleisradiointia käsittelevän työryhmän vuonna 2003 pidetyssä kokouksessa, jossa otettiin kantaa toisesta jäsenvaltiosta satelliitin välityksellä lähetettyihin ulkomaisiin maksuttomiin kanaviin, joiden vastaanottaminen on mahdollista kaikissa jäsenvaltioissa, useimmat osanottajista olivat sitä mieltä, että satelliittipaketin tarjoajan ja yleisradio-organisaation välinen sopimusjärjestely tällaisen kanavan sisällyttämiseksi osaksi pakettia (paremman näkyvyyden saamiseksi paketissa sähköiseen ohjelmaoppaaseen sijoittelun kautta) oli sopimus, joka vastasi yleisradiotoiminnan harjoittajan antamaa suostumusta, mikä merkitsi oikeudenhaltijoille maksettavia korvauksia (pöytäkirja on saatavilla komission internetsivuilla, ks. edellä). Mielestäni silloin, kun samantyyppinen sopimus koskee maksullisten kanavien lähettämistä rajojen yli, satelliittipakettien tarjoajan, joka saa operaatiosta vielä varmemmin taloudellista etua, pitäisi sitäkin suuremmalla syyllä hoitaa tekijänoikeuksia ja tekijänoikeuden lähioikeuksia koskevat velvoitteensa.

VI Ratkaisuehdotus

93. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Hof van Beroep te Brusselin esittämiin kahteen ennakkoratkaisukysymykseen seuraavasti:

Tiettyjen satelliitin välityksellä tapahtuvaan yleisradiointiin ja kaapeleitse tapahtuvaan edelleen lähettämiseen sovellettavien tekijänoikeutta sekä lähioikeuksia koskevien sääntöjen yhteensovittamisesta 27.9.1993 annettu neuvoston direktiivi 93/83/ETY ei ole esteenä sille, että pääasioissa kyseessä olevien kaltaisissa olosuhteissa satelliittitelevisiokanavapakettien tarjoajan on hankittava tekijänoikeuksien tai tekijänoikeuden lähioikeuksien haltijoilta lupa toimiin, joilla yleisradio-organisaatio toimittaa sille ohjelmasignaalinsa.